

יומא ט

משה שווערד

אלא מעשר שני, נפרשו ונסקו, וניכלוהו בירושלים!

1. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף ט עמוד א

לא אטרחווה רבנן. וא"ת הא אמרינן בפ' הזהב הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ובדבר שאינו אלא מדרבנן אפילו לכתחילה יכול לחלל שוה מנה על שוה פרוטה כדמוכח בערכין גבי ההוא גברא דאחרמינהו לנכסיה, **א"כ מה טורח הוא זה יחללנו על שוה פרוטה וישלחנו לירושלים**, וי"ל דלא רצו חכמים לתקן שיחללנו על שוה פרוטה שמא יעשה גם כן על

מעשר שני ודאי או בהקדש, ויש שרוצים לומר אע"ג דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל במעשר שני לא אמרינן הכי, ומביאים ראיה מהא דאמרינן בגיטין פרק התקבל מערימין על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ולבתו וכו' הא לכם מעות הללו ופדו בהן מעשר שני ומוקי לה במעשר שני בזמן הזה דרבנן ומה צריך הערמה יחללנו לכתחלה על שוה פרוטה אלא ודאי לא אמרינן במעשר שני שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל, ויש לדחות דבשינויא אחרינא דחי לה התם, וה"ר אלחנן הביא ראיה מהא דאמרינן בבכורות פ' עד כמה דחשוד על השביעית חשוד על המעשר ואמאי הלא יכול לחללו על שוה פרוטה דבכה"ג אמרינן בפ"ק דבכורות דעם הארץ לא חשיד אתרומה גדולה משום דאיפשר למעבד כדשמואל דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי, ומיהו יש לדחות דלפעמים אין לו פרוטה ואינו רוצה לטרוח אחר פרוטה כדי לחלל.

2. תוספות ישנים מסכת יומא דף ט עמוד א

ולא אטרחניהו רבנן. וא"ת הא דאמרינן בהזהב (דף נו א) הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל והוא הדין למעשר שני ונהי דלא אטרחניהו לחללו מיהא בשוה פרוטה וי"ל דאפילו מחולל לא ניחא להו לרבנן לתקוניה [שלא] לעשות כן בדברים אחרים ...

יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה

3. מהרש"א חידושי אגדות מסכת יומא דף ט עמוד א

יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש כו'. ר"ל שנים וימים שנגזרו לאדם כפי מזלן אם מעט אם הרבה כפי הגזרה יראת ה' תוסיף לאדם ימים על ימי הגזרה כמו שמצינו בתזקיה והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה וכן בהיפך ברשעים שנותיהם שנגזרו להם תקצרנה ועיין בזה בס"פ החולץ ונקט ימים גבי יראים ע"פ מ"ש פ"ק דסוטה הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום:

4. ספר בניהו בן יהוידע על יומא דף ט/א

מאי דכתיב יראת ה' תוסיף ימים. הקושיא של מאי דכתיב פשוטה כמו שכתב הרי"ף ז"ל **דפתח בימים וסיים בשנים. ונראה לי בס"ד הכונה כי כהן גדול עיקר מעלתו וממשלתו הוא יום אחד בשנה שהוא יום הכיפורים** דאין העבודה כשרה אלא בו בלבד, אבל בשאר השנה העבודה כשרה בו ובכל הכהנים בשוה, ולכן כדי להודיענו שהוא מדבר בכהנים גדולים נקט ימים

ולא נקט שנים כי ממשלת כהנים היא למספר ימים שהם של ימות הכיפורים שבכל השנים, ובבית ראשון להיותם צדיקים גמורים היו מוסיפים ימים דהיינו יצא בשלום ביום כיפור זה בצדקות וכשרות יזכה ליום כיפור של שנה הבאה וכן על זה הדרך אך שנות רשעים תקצרנה כי בבית שני שעמד ת"ך שנים תוציא מהם קמ"א שנים לארבעה כהנים גדולים נשאר רנ"ט שנים לשלש מאות כהנים אם כן נודמן שבשנה אחת נתמנו בה שלשה וארבעה כהנים זה נתמנה שני חדשים ומת ומינו אחריו וגם זה מת אחר חודש או שני חדשים, וכן שאר, נמצא יש שאפילו לכלל שנה שלימה לא הגיעו, וזהו שנות רשעים תקצרנה. ושאל כל כך למה. פירוש למה פגעה בהם מדת הדין כל כך שיש בהם שלא נשארו בכהונה גדולה אפילו חצי שנה, וכי היתכן שהיו כל כך רשעים. ומשני לפי שהיו לוקחים אותה בדמים רצונו לומר אף על פי שהיה להם יראת שמים עם כל זה כיון דלוקחים אותה בדמים לא היתה מסומנת בידם ולא הצליחו בה שהיו נענשים בעבור זאת שחללו קדושת כהונה גדולה לקנותה בדמים:

לא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים גדולים

5. חידושי הרישב"א מסכת יומא דף ט עמוד א

... וצא וחשוב מעזריה ועד שריה ולא תמצא אלא שמונה כהנים בלבד, ולפיכך הגיה ר"ת ז"ל דגרסינן ולא שמשו בו אלא שמונה כהנים גדולים בלבד, ועדיין לא נתחווירו הדברים לר"י ז"ל שהרי צדוק הכהן היה כהן בימי שלמה דכתיב בספר מלכים ולצדוק הכהן נתן המלך תחת אביתר הכהן, ומצדוק ועד עזריה היו ארבעה כהנים גדולים, והא דכתיב הוא עזריה אשר כיהן וגו' לאו לממרא שהוא כיהן מימי שלמה, כי הוא בימי עזריה היה, וכשעמד עזריה ורצה להקטיר קטורת בבית המקדש מיחה בו עזריה הכהן ועמד כנגדו, ולפיכך כתוב עליו הוא עזריה אשר כיהן וגו' כלומר שחיהו בורוע כנגד עזריה, הלכך הכי גרסינן ולא שמשו בו אלא שנים עשר כהנים בלבד.

6. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף ט עמוד א

ולא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים. ר"ת גריס שמנה ולא גריס שמנה עשר כי צא וחשוב בדברי הימים מעזריה שכתוב בו הוא אשר כיהן בבית אשר בנה שלמה בירושלים ממנו עד יהוצדק לא תמצא רק שמנה ויהוצדק שהוא התשיעי לא קחשיב שהלך בגולה, ואמרינן נמי בספרי הנני נותן לו את בריתי שלום שעמדו ממנו ח' כהנים בבית ראשון ומיהו בספרי נמצא שמנה עשרה כמו בספרים שלנו, ויש גורסין שנים עשר וקא חשיב מצדוק שהיה בימי שלמה בבנין הבית ... אלא י"ל שאותן דורות שמנויין בדברי הימים שהיו כהנים גדולים זה אחר זה כשמת אחד מהם היה בנו קטן ולא היה ראוי לכהונה גדולה וכיהן יהוידע ואחרי מות יהוידע מינו כ"ג בנו של אותו שהיה כ"ג קודם יהוידע, וכה"ג תוכל לקיים גירסת הספרים.

7. ספר בניהו בן יהוידע על יומא דף ט/א

שם עד דאוקמי ליהושע בן גמלא בכהנא רכרבא. כתב הריטב"א קשה דכאן משמע שלא היה כשר וראוי ואילו בגמרא דבתרא דף כ"א ע"א קתני ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל יע"ש. ונראה לי בס"ד דחסיד וכשר היה והאריך ימים ושנים בכהונה גדולה דהא עשה תקנות גם כן, וכאן לא קאמר שהוא קנה הכהונה בדמים כי חלילה לאותו צדיק לזלזל בכהונה גדולה לקנותה בדמים אלא רק מרים בת ביתוס נתנה מעצמה שלא מדעתו תרקבא דדינרי לינאי כדי למנותו כהן גדול ועשתה כן לכבוד עצמה כי כבר אירסה יהושע קודם שנומנה ורוצה להתכבד שתהיה אשת כהן גדול. ואולי היה אדם אחר נותן ממון לינאי למנותו והוצרכה מרים להרבות בדינרים על דרך אתא חמרא ובטש בשרגא, אך יהושע בעלה לא היה לו ידיעה בכל זה. ומ"ש ביבמות דף ס"א ע"א אמר רב יוסף קטיר קא חזינא הכא הוא מצד ינאי המקבל ומצד מרים הנותנת זה כיון להנאת ממון וזו כיונה בשביל הכבוד ואחר שקיבל ינאי תרקבא דדינרי מינה את יהושע בעלה בעל כרחו מאחר שקבל הממון ואין מצידו שום אשמה בזה:

8. תוספות רי"ד מסכת יומא דף ט עמוד א

צא מהן ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק קשיא לי והלא כל מלכי חשמונאי הם כהנים גדולים ולמה אינו מונה אותם והם היו כהנים גדולים ק"ג שנים ולא נשאר לאחרים אפי' חצי שנה לאחד:

אמר רבי יוחנן בן תורתא

9. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף ט עמוד א

ר' יוחנן בן תורתא. בפסיקתא מפרש שנתגייר על ידי פרה, אמנם שם כתוב ר' יהודה בן תורתא.

10. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף ט עמוד א

א"ר יוחנן בן תורתא. אמרו בירושלמי (ע"י תר"י) שנקרא כן על שם שמכר פרתו לכותי ולא רצתה לחרוש בשבת עד שהלך ולחש לה באזנה.

מפני מה חרבה שילה - מפני שהיו בה שני דברים, גלוי עריות ובזיון קדשים

11. ספר בניהו בן יהוידע על יומא דף ט/א

שם שהיו שם שני דברים גילוי עריות ובזיון קדשים. נראה לי בס"ד טעם שסיבבו ב' דברים אלו חרבן לשילה כי היא חלקן של יוסף הצדיק ע"ה שהוא צדיק יסוד עולם וגדר עצמו מן הערוה ביותר ולכן חטא זה של גילוי עריות גרם חרבן למקום ההוא. גם אותו מקום זכה לאכילת קדשים, מה שלא זכה שום מקום בזאת אפילו הר המוריה, שהיו אוכלין שם קדשים בכל הרוואה, וזה היה גם כן בזכות יוסף הצדיק ע"ה, ואחר כי הקב"ה כיבד את המקום של שילה באכילת קדשים יותר משאר מקומות והם חללו הקדשים בו לכך נחרב:

12. ספר איזהו מקומן

מפני מה חרבה שילה מפני שהיו בה שני דברים ג"ע ובזיון קדשים - יש לעיין וכי משום שבני עלי חטאו חשיב לכל הדור שחטאו בשני דברים אלו. זמפרש מרומי שדה דבני עלי ודאי לא חטאו כדאיתא לקמן אך משום שהעם העבירו הקול שחטאו בזה, מוכח שהדור היה פרוץ בזה, וכדאיתא בקידושין ע. דכל הפוסל במומו פוסל, ע"ש. • ועיי' בבן יהוידע בטעם שדוקא ב' חטאים אלו סבבו לחורבן שילה.

13. ספר איזהו מקומן

ואכילת בשר קדש, אבל הן היו נוהגות לסטול בעצמן שלא לחזור לבעליהן עד שיקרבו קניניהן - מאירין וע"ע יפ"ע. וטעם שהיו בני עלי מתרשלים בקנין יותר מקרבנות אחרים - פירש הרי"ף על עץ יעקב מפני שבעופות אין לכהנים הרבה בשר לאכילה, היו מקדימין להקריב קרבנות כהמה.

מתוך ששהו את קניניהן מיהא מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבוס - קיני היולדת אין מעכבין אותה מבעלה אלא מביאת מקדש

כל האומר בני עלי חטאו - אינו אלא טועה

14. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף ט עמוד א

גירסת הספרים ואע"ג דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יוחנן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה כו'. כלומר דאע"ג דלא הוה גלוי עריות ממש, הרי הכתוב קראו גלוי עריות, ויש גורסים ופליגא דר' שמואל בר נחמני.

15. ספר איזהו מקומן

כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה
- פירשו רש"י ותוס' בשבת נה: דהאומר
שחטאו באשת איש אינו אלא טועה, מיהו
בבביון קדשים חטאו. וע"ע מהרש"א ח"א
שם.
ובחיי חת"ס (הגלקט על המסכת) דנס לזכות,
שהיו עוסקים בתורה ומצות ומתוך כך לא
נתפנו להקריב הקינים, אך לא יפה עשו
שגרמו ביטול פו"ד, והיינו דכתיב "חפני
ופנחס כהנים לה", שהיו רק טובים לה' ולא
לבריות.

16. שערם מצויינים בהלכה

כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה
כו'. הא דנקט הלשון "אינו אלא טועה",
ולא נקט לשון פשוט "הוא טועה", כבר
הבאנו במס' שבת (נו.) בשם החיד"א, דאם
היה אומר כל האומר כן הוא טועה, משמע
דהטעות הוא בדיבור שהיה לו לשתוק, אבל
המעשה אמת, ולכן נקט הלשון אינו אלא
טועה, כלומר שאין כאן שום צד אמת ואינו
אלא טועה. ובגמ' יומא דף ט ע"ב - האמר -
א"כ.

בביון קדשים

17. ספר איזהו מקומן

בביון קדשים דכתיב גם כטרם יקטרו וכו'
- מכבאר כאן דחטאם היה שלקחו
הבשר לפני הקטרת האימורין, וע"ע א"כ
למה זה נקרא 'בביון קדשים', והלא זו עבירה
של אכילת בשר קדשים קודם שהותר
באכילה - ע"י במשמו הלוי (פי' נד. ג.) שציין
לדבריו בכתובות בשם מרן הגרי"ז שמצדד
דאין איסור באכילה קודם הקטרת אימורין
אלא שאין כאן קיום מצות אכילת קדשים.
וכ"כ במנחת אברהם מנחות (עמ' קל"ג) בשם
הגרי"ז - ע"י מש"כ לבאר לפי"ז. אמנם יעוי
שם שברא"ש בנדרים יא: משמע דהוא איסור
אכילה. וראה עוד בשמועת חיים (פי' מ"ד).

מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים

18. ספר טורי זהב על או"ח - סימן מז

(א) ברכת התורה צריך לזהר וכו'. ... והנה ב' השאלות היו. הא' על מה אבדה הארץ ר"ל דוקא ארץ הזאת עכשיו והלא כבר עברו על ג"ע ש"ד וע"א ומה נשתנו עכשיו... והיינו על שהקשה למה לא נחרבה קודם לפי שהתורה היתה מגנת עליהם כדאיתא בסוטה תורה מגנת ומצלת מן החטא אבל אחר שעזבו את תורתנו אז נפקדו על מה שכבר לא שמעו בקולי בעבירה ג"ע ש"ד וע"א שעשו וז"ש על עזבם את תורתנו ולא שמעו בקולי ועל השנית דהיינו סילוק התורה לפי שלא הלכו בה שהתורה אינה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה דהיינו שעוסק בפלפול ומשא ומתן של תורה כמ"ש על בחקותי תלכו ע"מ שתהיו עמלים בתורה משא"כ באותם שלומדים ד"ת מתוך עונג ואינם יגעים בה אין התורה מתקיימת אצלם ע"כ אמר ולא הלכו בה ר"ל שלא עסקו בהלכות התורה דרך משא ומתן של פלפול המתייחס להליכה כמ"ש וזהו שלא ברכו בתורה תחלה כי הברכה היא לעסוק בד"ת דרך תורה דוקא

19. תורת חיים מסכת בבא מציעא דף פה עמוד ב

ונראה לפי שהתורה מצלת את האדם מן החטא כמו שאמרו בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין מיהו דוקא כשעוסק בה לשמה ... אלא שלא עסקו בה רק לשם יוהרא ולקניטור ותורה כי האי אינה מצלת מן החטא ...
וקאמר דבר זה שאלו לחכמים ולנביאים ולא פירושוהו לפי שאין החכם ולא הנביא יודעים מה בלבו של אדם מבודים היו שעסקו בה לשמה ולא ידעו שלשם קניטור נתכוונו אבל הוא יתברך בוחן לבבות ידע כוונתם הרעה והיינו דקאמר ויאמר ה' על עזבם את תורתנו ולא הלכו בה ואמר רב שלא ברכו בתורה תחילה דכיון שלא ברכו תחילה גליא דעתייהו שלא עסקו בה מפני חשיבותה והנאתה אלא לשם יוהרא וקניטור זכל העושה דבר ונהנה בו מברך תחילה לשמו יתברך שזיכהו לכך וכדאיתא בפרק שלשה שאכלו ברכת התורה מניין אמר רבי ישמעאל קל וחומר על חיי שעה מברך על חיי העולם לא כל שכן ואינהו כיון שלא היה להן הנאה מגוף עסק התורה לכך לא ברכו עליה.

ועוד נראה לפי שכשמברכין על התורה צריך האדם לבקש רחמים בברכתו עליו ועל כל ישראל כדי שזוכה כולנו ללמוד וללמד להבין ולהשכיל שכן הוא נוסח הברכה הערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפינו ובפיות כל עמך בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך ואינהו כיון שנתכוונו להתייגר ולקנטר חביריהם בהלכות לא רצו לברך ברכה זו כדי שלא יבקשו רחמים על חביריהם להיות גדולים בתורה דאדרבא כוונתם היתה לקפחם ולנצחם ולהכי לא היתה התורה מצלת אותן מן החטא.

20. מנחת אשר שיחות עה"ת פ' האזינו

והנה מצינו בספר דגל מחנה אפרים (פרשת בשלח) שהביא בשם מורו וזקיניו הבעש"ט שלא ברכו ברכת "והערב נא" וכתב שהוא דבר פלא.
ואכן דבר פלא הוא לכאורה, דהלא ברכת אשר בחר בנו "מעולה שבברכות" היא כמבואר בברכות (י"א ע"ב), וברכת אשר קדשנו ברכת המצוה היא, אך ברכת והערב נא אינה אלא ברכה הסמוכה לחברתה ואינה ברכה גמורה, וקשה להבין איפוא למה אבדה הארץ דוקא בביטולה של ברכה זו.
והנראה בביאור הדברים בהקדם התבוננות במה שתמהו גדולי הדורות בעצם דברי חז"ל בנדירים שם. הלא ביומא (ט' ע"ב) אמרו דבית ראשון חרב בעון ג' עבירות חמורות שבתורה, שפיכת דמים גילוי עריות ועבודה זרה, ומה זה שאמרו שסיבת החורבן היתה על שלא ברכו בתורה תחילה. ועוד נתקשו במאמרם, וכי משום ביטול מצות עשה חרב הבית וגילו ישראל מעל אדמתם, ומה גם שיש אומרים שאין ברכת התורה אלא מצוה דרבנן ולא מצוה דאורייתא ותגדל התימה דמשום ביטול מצוה דרבנן חרב הבית. ועוד בה שלישיה, איך יתכן שחכמים ונביאים ומלאכי השרת (לפי גירסת הב"ח שם) לא ידעו על פשע העם וחסאנתו.
אלא נראה בזה דודאי ידעו הם והכירו שבני ישראל כנשילו בג' עבירות חמורות שבתורה ובגלגלם חרב הבית, אלא שנשאלה השאלה, מה הביא לירידה נוראה כ"כ במעלת ישראל ודבקותה בתורה ובמצוה עד שמכרם בית ישראל יצאו שופכי דמים מגלי עריות ועובדי עבודה זרה, איך עלתה כזאת בימינו. וכיון ששאלה זו לא נגעה לסיבה הישירה של החורבן והגלות, אלא לסיבת הסיבה ולסיבה הראשונה לא ידעו חכמים לפרשה.

עד שפירשה הקב"ה בעצמו, על עזבם את תורתנו שלא ברכו בתורה תחלה. לא בקשו ולא ייחלו לאהבת התורה לא ערב להם צוף דבשה של נועם התורה ולא התענגו בעינוגי שעשועיה, ומשו"כ לא זכו שבניהם ידבקו בתורה ובמצוותיה... כי רק בנים אשר יגדלו בבית שיש בו שמחת התורה ותענוגה, ילכו אף הם בעקבות אבותם, רק כאשר אבי המשפחה דבק בתורה ובאהבתה ישגה תמיד יזכה שגם צאצאיו יימשכו אחריה בעבותות אהבה בראותם שהתורה מביא חיים ושמחה על לומדיה...

הוא שאנו מבקשים "והערב נא" ה"א את דברי תורתך בפינו... ונהיה אנחנו וצאצאינו, וצאצאי צאצאינו וכו'", כי רק אם נרגיש אנו במתיקות התורה נזכה שגם צאצאינו אחרינו ילכו בדרך זו.
וזה שפירש הבעש"ט שלא ברכו בתורה תחילה, שלא אמרו ברכת והערב נא ה' את דברי תורתך בפינו.

אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם.
21. שערים מצויינים בהלכה

ומקדש שני היו עוסקין בתורה ומצות כו',
חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם.
מכאן הקשו התוס' במס' ב"מ (ל:): אהא
דאיתא שם דחרבה ירושלים על שהעמידו
בבריהם על דין תורה, ותירצו דהא והא
גרמא, ופי' בתשו' פני יהושע (יו"ד סי' י)
דמשום שנאת חנם לא רצו לעשות לפנים
משורת הדין, אלא העמידו דבריהם על דין
תורה, וזהו כוונת התוס' דהא והא גרמא.

22. ספר איזהו מקומן

ג] כתב המרומי שדה דכבית שני היה גם
רציחה ושפיכות דמים ורב כמש"כ בספר
יוסיפון וכדאיתא בגמ' גיטין דף ג"ו וע"ו ח:
אלא שחשבו השפיכות דמים למצוה, דהיינו
שחשבו זה את זה לצדוקי ואפיקורס ומסור
שעפ"י דין מורידין אותם, ומה שגרם להם
לחשוב כך הוא השנאת חנם, כשראה חבירו
עובר עבירה לא שפטו לכף זכות שעושה כן
מחמת תאוה, אלא משום שהוא אפיקורס
ומצוה להורגו, ע"ש.

וביערות דבש (פ. 6.) כתב דודאי היה בבית
שני גם שאר עבירות, דהיו צדוקים ובייתוסים
שכפרו בתורה שבע"פ והוא מענין ע"ז, אלא
שהכונה ששורש העבירות היה עון שנאת
חנם - ע"ש כביאור הענין.

א] ע"י גיטין נה: אקמצא ובר קמצא חרוב
ירושלים. ומרומי שדה ציין לתוספתא
שלחי מנחות דאיתא שהיו אוהבין את הממון
יותר מדאי, וכיאר דזה כלול בשנאת חנם,
שדבר זה גרם להם לשנאת חנם.

תנו עיניכם בבירה

23. גבורת ארי מסכת יומא דף ט עמוד ב

אמר ליה בירה תוכיח. פי' בית המקדש אף על גב דבריש מכילתין גבי מפרישין את כהן השורף את הפרה ללישכה שעל פני
הבירה מפרש לה רבי יוחנן מקום היה בהר הבית ובירה שמו ובפרק י"ב דזבחים (דף ק"ד) גבי פרים ושעירים הנשרפים אם אינן
נשרפים כמצוותן נשרפים אבית הבירה מפרש לה רבי יוחנן נמי דמקום היה בהר הבית ובירה שמו וריש לקיש פליג עליה
בשניהם ואמר כל הבית כולו קרויה בירה לאו למימרא דרבי יוחנן לית ליה הא דר"ל זכל הבית כולו קרויה בירה דהא מקרא
מלא הוא אל הבירה אשר הכינותי אלא דרבי יוחנן משמע ליה דפרישת כהן השורף את הפרה ושריפת פרים ושעירים הנשרפים
שלא כמצוותן אין צריך להיות בקודש ובהר הבית נמי סגי להו:

24. ספר בניהו בן יהוידע על יומא דף ט/ב

שם אמר ליה בירה תוכיח. הקשה פתח עינים והלא בריש מכלתין ר' יוחנן סבר מקום יש בהר הבית שמו בירה עיין שם. ונראה
לי בס"ד דודאי ר' יוחנן מודה שבית המקדש נקרא בירה דהא מקרא מפורש הוא הבירה אשר הכינותי ורק לדברי התנא לא ניחא
ליה לפרש בהכי דקאי על זה, וכאן שהוא מדבר עם ריש לקיש עצמו שפירש דברי התנא נמי על בית המקדש לכך גם הוא קרא
לבית המקדש בשם בירה כמו שקראו דוד המלך ע"ה:

25. גר"א בפ"א אגדות דרבב"ח (סכ"ב-אגדתא ד'אייתי בודיא'), והו"ד בספר אבן שלמה (פ"ג הערה ג)

והענין במ"ש במדרש רבה (שמיני פ' י"ג) גמל זו מלכות בבל ארנבת כו' ע"ש היטב כמ"ש (תהלים פ') יכרסמנה חזיר מיער
כמ"ש (פסחים ק"ח) ע"ש. ואמרו (יומא ט') ראשונים עדיפי או אחרונים עדיפי ואמרו ראשונים עדיפי אדרבה אחרונים עדיפי
דעסקו בתורה ואמרו תנו עיניכם בבירה כו'. והענין כי ראשונים שנתגלו עונם נתגלה קיצם. אחרונים כו' והטעם כי
הראשונים היו מעשיהם הטובים טמונים. ועונותיהם גלויים. כי לבם הי' טוב. ואחרונים להיפך. ורחמנא ליבא בעי כמ"ש

(סנהדרין ק"ו) רבותא למבעי בעי בשני דרב יהודא כו' ע"ש. ואמרו ראשונים שהי' בהם ע"ז וג"ע וש"ד אלא שתלו בטחונם בהקב"ה. נמצא כי מעשיהם רע מאד שכולן ביהרג ואל יעבר עבירות חמורות שבתורה ולבם הי' טוב מאד שמעלת הבטחון על כולם כנ"ל. ואחרונים עסקו בתורה ובג"ח ומפני מה הרבה מפני שנאת חנם ללמדך ששקולה שנאת חנם כו' כמ"ש (ברכות ס"ג) איזה פרשה קטנה כו' ואהבת לרעך והוא מחוסר הבטחון שכל הקנאה והשנאה ממנו ולכן ראשונים הגלו בג' מלכיות שסימן טהרה שלהם מבפנים וסימן טומאה שלהם מבחוץ ואחרונים בגלות ישמעאל שנמשלה לחזיר שהוא בהפך והוא פושט טלפיו להראות סימני טהרה שלו.